

Det er påvist 2320 fremmede arter i Norge – noen er et syn for øyet, noen er nyttige, noen er harmløse og noen har eller kan få store konsekvenser i naturer.

Fremmede arter – og så?

AV DE 2320 FREMMEDE artene har 1180 vist evne til å formere seg under norske forhold, men de har veldig ulik evne til å hevde seg. Noen har svært god evne til å etablere og spre seg og kan påvirke norsk natur negativt. Noen bærer med seg sykdommer som kan få alvorlige konsekvenser for hjemlige arter.

FREMMEDE ARTER har de siste årene fått stadig økende oppmerksomhet, både globalt og her hjemme. Norske myndigheter har styrket fokuset betraktelig, og Miljøverndepartementet har vedtatt følgende mål: «Ved innførsel og utsetting av fremmede organismer skal vesentlige uheldige følger for naturmangfoldet unngås. For de mest skadelige fremmede organismene som allerede er satt ut i norsk natur skal tiltak for å bekjempe disse være satt i gang eller gjennomført.»

Det er Artsdatabankens oppgave å vurdere om fremmede arter påvirker norsk natur negativt. I 2012 ble det utviklet en metode som i fem ulike kategorier graderer hvor stor økologisk risiko de fremmede artene utgjør. Alle de 1180 fremmede artene som formorer seg i Norge, er vurdert etter denne metoden.

Resultatene er slik:

- 366 arter – ingen kjent risiko
- 399 arter – lav risiko
- 198 arter – potensielt høy risiko
- 111 arter – høy risiko
- 106-arter – svært høy risiko

De 217 artene som er vurdert å tilhøre de to alvorligste kategoriene

Ivar Myklebust
Direktør
i Artsdatabanken

Er det greit å utvikle næringsliv basert på fremmede arter som har en økologisk risiko i norsk natur?

havner på «Svartelista». Her finnes kjente arter som kanadagås, tromsøpalme, mink, kongekrabbe og edelgran, og mindre kjente som sibirskornell, gullskjellsopp, bladfaks og orerust. Kjent eller ukjent, det finnes en god del kunnskap om hvilke effekter disse artene har i norsk natur.

BEVISST UTSETTING av fremmede arter er risikabelt og kan få uante effekter i naturen. Skadevirkningene oppdages gjerne først når spredningen i naturen har kommet langt. Da kan det være vanskelig, eller umulig, å snu prosessen.

Mange av de fremmede artene vi finner i Norge kommer fra fjerne himmelstrøk. For eksempel kommer 41 prosent fra Asia og 18 prosent fra Nord-Amerika. Mårhund stammer fra Øst-Asia, mens sitkagran har sin opprinnelse i Nord-Amerika. Syrin, som har vært mye omtalt i media den siste tiden, kommer fra Balkan.

VI KAN GROVT SETT si at de fremmede artene etablerer seg i norsk natur på fire måter:

- De rømmer eller forviller seg. Svært mange hageplanter og blant annet mink hører til i denne gruppen
- De er blindpassasjerer via importvarer, i hovedsak planter. Brunskogsnegl og harlekinmarihøne er eksempler på arter som har kommet til Norge på denne måten
- De er introduserte eller utsatt

med hensikt. Dette gjelder blant annet flere treslag (f.eks. platanlønn og sitkagran), moskusfe og kanadagås

- De spres fra naboland der artene allerede er introduserte (sekundær spredning). Mårhund, villsvin og kongekrabbe er eksempler på arter som er satt ut i et av våre naboland, og som enten har spredt seg eller er i ferd med å spre seg videre

I NORGE BRUKES det i dag betydelige ressurser på å bekjempe fremmede arter. Den aller mest effektive måten å håndtere utfordringene på er å forhindre at fremmede arter etablerer seg, men er det bestandig ønskelig? Her er det mange meninger. Det er stor enighet om at flere av de fremmede artene i Norge er uønsket og må bekjempes. Gode eksempler er lakseparasitten Gyrodactylus og brunskogsneglen. De har negative effekter som er godt kjente og godt synlige for mange.

Noen fremmede arter er vakre å se til. Dette gjelder mange hageplanter som etter hvert har spredt seg ut i naturen, såkalte «hagerømlinger». Et aktuelt eksempel er syrin som er i sterk spredning i naturen rundt Oslofjorden. Er det greit at syrin får lov å bli en dominerende art i norsk natur på bekostning av de hjemlige artene?

Noen få av de fremmede artene i Norge er viktige for deler av næringslivet. Sitkagran og andre fremmede treslag kan gi mer klingende mynt i kassen til skognærin-

kanadagås, brunsnegle og edelgran er i kategoriene «høy risiko» og «svært høy risiko» når det gjelder økologisk risiko for norsk natur. FOTO: SCANPIX

ga i deler av landet. Er det greit å utvikle næringsliv basert på fremmede arter som har en økologisk risiko i norsk natur?

DET ER MANGE problemstillinger knyttet til fremmede arter, både naturfaglige og økonomiske. Det store spørsmålet er: I hvilken grad skal vi tillate etablering og spredning av fremmede arter i norsk natur, og hvor mye skal vi bekjempe det?

Det er ikke Artsdatabankens rolle å besvare dette spørsmålet, men vårt håp er at den kunnskapen norske myndigheter har bedt oss om å legge frem blir lagt på bordet når det skal tas beslutninger om forvaltning, bruk, reguleringer og forbud.

ENTING ER SIKKERT: Fremmede arter vil fortsatt endre norsk natur, enten vi ønsker det eller ikke. De valgene som blir tatt i dag vil ha stor betydning for hvordan naturen i Norge ser ut om 100 år. Slik har det bestandig vært i menneskets «erobring» av naturen, men i vår tid har blant annet klimaendringer og globalisering ført til økt risiko for nye fremmede arter i Norge.

Samtidig har vi langt mer kunnskap om de negative effektene av slike arter enn tidligere. Oppfordringen til de som tar beslutninger er: Bruk denne kunnskapen med fornuft, invester i ny kunnskap, lær av feil som er begått – og tenk langsiktig!